

realisabban ismerhetjük meg a magyarság európai szerepét, hivatását, sőt súlyát. Ez a történelemértelmezés azonban még korántsem jelentheti az egyoldalú sovinizmusnak kilengéseit, amely sújtásos diszmagyarban jóhiszeműen álmodozik 30 milliós magyarságról, hanem igenis jelenti a történelmi tények tanulságát a Középeurópát összefogó „Magyar Birodalom“ szükségességéről. Ennek illusztrálását adja Ferdinandy könyve a magyar történelem egyes korszakaiból.

A népvándorláskori népek életéből igazolja azt a fölismerést, hogy a nagy magyar táj mint történelmi alakulat akkor játszik irányító szerepet, hogyha a központi hatalmat erős, orgánizáló nép tartja a kezében. Ezt a „birodalmi“ hivatást, vagyis a népegységek állampolitikai tömörítését a magyar királyok sokszor sikeresen megvalósították. A középkori kisebbségpolitika józan, humánus alapjait sz. István tette le és — hozzátehetjük a szerző fejtegetéseihez — ha a török-tatár vércsapolás és a Habsburgok sorvasztó törekvése nem jön közbe, a történelmi fejlődés meghozta volna a nemzeti államok kialakulása idejére a betelepített népek természetes beolvadását. Az Anjouk céltudatos központi uralma, majd Mátyás imperialista célja hatásosan igazolta, hogy az egységes, öncélú és hatóképes Középeurópának magvát és tengelyét mindig Magyarország jelentette. Felveti még a szerző — a reális adatok tükrében — Báthory István célját, amely férfi szintén hivatva volt ezt az egységes Középeurópát, Mátyás örökségeként és Mátyás szempontjaihoz hasonló céllal megszervezni. Kár, hogy Ferdinandy az újszerű meglátásokból kiinduló hipotézisnek nem jut el a gyakorlati következtetéseihez, vagy legalább is vártuk volna a Báthory féle nagyszabású és sokatigérő tervezetésnek teljes felderítését.

A könyv második része személyes élmények során mutatja be, hogyan él a „Magyar Birodalom“ fogalma és képe a szomszédaink tudatában. Önképzőköraink történelmi szakosztályai bő és reális, de egyben az átéltség melegétől fűtött adatokat találhatnak ebben a részben a kisebbségi kérdésnek, a magyarság középeurópai lehetőségeinek és a külföld magyarságszemléletének tárgyalásához.

Visy József.

Gyermekvilág. (Budapest, 1939. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.) Franklin Társulat—Kalász Könyvkiadó R.T. 144 oldal.

Kevés esemény volt még pedagógiai berkekben, amely oly nagy hullámokat vert, mint a zsinórirás megjelenése. Az egységesítő miniszteri rendelet úgy látszott, hogy pontot tesz a vita végére, s már mindenki az írva-olvasás új módszeres felépítésére gondolt, amikor a V. K. M. kiadásában megjelent az új írás abc-s könyve, a Gyermekvilág Angyal János és Dr. Beyer Edéné szerkesztésében. Most derült csak ki, hogy a pár hónapos viszonylagos csendet újabb heves „igazságkeresés“ váltja fel pro és kontra.

Érthető idegenkedéssel fogadta mindenki az új könyvet. Legfeltűnőbb volt, hogy sajtáságon új. A betűk elvont ismertetésére kevés időt szentel, a szótagolást szinte csak kiegészítő módként alkalmazza, s mindehhez kezdettől fogva értelmes összefüggő szöveget ad. Többen az új nyugati globális módszer körvonalait vélték felismerni. Akik az említett új irányzat irodalmát nem ismerték, eleinte tartózkodók voltak, akik ismerték, azok viszont nem látták benne a rendszer teljes keresztülvételét.

Az idegenkedés kellős közepén azonban észrevettük, hogy az elvont betűismertetés és a szótagolás háttérbeszoritásával hamarosan meglepő eredményt értünk el az olvasástanítás terén. Akarva nem akarva észre kellett vennünk, hogy gyermekeink máról holnapra kis versikéket tudnak, rajzolgatnak, új játékok, mesék tűnnek fel és érdekes, hogy „anyuka is sokszor olvassa a könyvet.“

Kénytelenek voltunk megállapítani, hogy a vita eldőlt. Az döntötte el, akire legkevésbé számítottunk, de mégis legilletékesebb: a gyermek, aki a könyvet megszerette.

Az a tény, hogy a gyermek a negyedik betű megismerésétől kezdve összefüggő, értelmes, képekkel tarkított, játékos szöveget olvasott. Nyilvánvaló volt, hogy a lélektani alaposság — előnyben a régi logikai módszerekkel szemben — az olvasástanítás technikai nehézségein túlegyített bennünket. A régi könyvek „szósalátáinak“ száműzése folytán a nyelvezet könnyed, s nem kell időtlen időig bajlódni a szómagyarázatokkal.

A szövegrészek között lévő szkématisz rajzok és sordíszek mindamelllett, hogy nagy szolgálatot tettek az esztétikai nevelésnek, állandóan ébrentartották az érdeklődést és hathatós indítékok voltak a grafikus kifejezőképesség fejlesztésére is.

Már a betűismertetések kapcsán a gyermek kis történeteket, játékokat olvas és szinte átéli a szöveg tartalmát. Későbbi fokon versbe szedett sorocskák szolgálják az írvaolvasás célját.

A tréfás, könnyed, játékos versek (lásd 45, 49, 57, 73, 87. oldalt) kapcsán a lélek minden területét foglalkoztatva szinte észrevétlenül sajátítja el a gyermek a könyv nélküli való tanulást. Mindezt az értelemnélküli szótanulói irány összes hátrányainak kiküszöbölésével.

A Gyermekvilág teljesen híján van a tankönyvszerű sajátságoknak. A gyermek lelkét tükrözi vissza. Mondókákat, képeket, meséket, játékokat, találós kérdéseket ad az időszerűség állandó szem előtt tartásával.

Ezek után természetes, hogy a benne rejlő nevelő értékek az egyén tevékenysége folytán lettek szubjektív értékekké.

Még a legkisebb olvasmány is értéket rejt magában. Feldolgozza a Gyermekvilág a régebbi és legújabb magyar gyermekirodalom kincseit. Természetszeretetre (Árvácska; Ragyogj, ragyogj napocska; Gyöngyvirág; Beszélgetés; Katicabogárka), otthon (136. o.), szülő- (72., 67., 76.), szülőföld- (90., 133., 139. o.), haza- (91., 92. o.) és vallásszeretetre (81., 83., 114. o.) nevel. A társadalmi igazságokat helyesen érzékelteti. Érzelmet nemesít. Harmonikus, nélkülöz minden szélsőséget, szentimentalizmust. E nagy látókört igénylő erkölcsi mozzanatokot a gyermeki léleknek megfelelő egyszerű, könnyen átfogható alakban adja. Az elmélyítendő erkölcsi következmények összegezéséből valóságos nemzetnevelési alap bontakozik ki.

Legbájosabb a következő két olvasmány: Március 15. és Anyák napja. Méltatni felesleges. Ha egyszer dramatizálásra, előadásra került, el nem felejt gyermek és tanító többé...

Az elmondottaknak saját munkánk kapcsán tapasztalt értékesége után pillanatnyilag sem lehetett kétségünk a felől, hogy módszeres szempontból is kifogástalan a Gyermekvilág.

Érdekes újítása az említettekén kívül, hogy a szótagolvasásról szótagcsoportok olvastatása útján jut el a szóolvasásig. Nem veszi át a globális módszert, hiszen nyelvünk fonetikus jellegét tekintve lélektanilag nem teljesen indokolt. A fonémikái módszert megfelelő keretek között megtartja. Ennek és anyagkiválasztás gyermeklélektani alapokon történt feldolgozásának köszönhető, hogy a könyv mind a városi, mind a falusi iskolák számára egyaránt használható.

Az írástanítás párhuzamosan halad az olvasástanítással. Dr. Beyer Edéné módszeres eljárására épül fel. Az úgynevezett „átmeneti írás“ kimarad. Voltak, akik nehezményezték, de a gyakorlat azelőtt és azóta is kimutatta ennek az idegen módszernek teljesen felesleges és időt pazarló voltát.

Az olvasmányok játékosak, meseszerűek, könnyen dramatizálhatók, időszerű-

ség szempontjából tökéletes sorrendet alkotnak és ami módszeres szempontból renkívül fontos: nincs bennük erőszakolt nevelői vonatkozás és az anyag kiválasztás tekintettel van a tárgyi koncentrációra is.

A felvett anyag bő választékot és csendes foglalkozási anyagot ad. Írásmintái kitűnőek, nyomdatechnikája megfelelő.

Mindamellet, hogy a könyv feltétlenül érték, nem hallgathatók el bizonyos ellenvetések sem.

Vita tárgyát képezte a szótagolás korai elhagyása. Ezt azonban az említett módszeres lépés közbeiktatása és a gyakorlat teljesen megdöntötte. Egyesek szerint a szövegben lévő (beleolvasandó) képek az olvasást megnehezítik. Kísérletek viszont igazolták, hogy ezen keresztül a gyermek hamarabb jut a szókép és a tárgy (fogalom) azonosságának érzékeléséhez. Kicsinyeskedve sorolhatnánk fel egypár véletlen technikai elírást, nyomdahibát is. Ez azonban teljesen felesleges, mert újabb kiadások már részint ki is igazították, s különben sem lényegbevágók.

Összegezve az elmondottakat, a Gyermekevilág mérföldkő lett a népoktatás terén. Igazolják mindazok, kik tanítottak belőle. Új, de nem radikális, régi, de nem maradi; összegezi minden módszer, felfogás előnyeit, teljesen a mai, modern elvek magaslátán áll, s mindamellet jellegzetesen magyar.

Ez minden, amit gyakorlati bírálatul megemlíthettem a V. K. M. által kiadott egyetlen vidéki zsinórirásos abc-s könyvről.

Szvétek Sándor.

Békés vármegye Népművelési Bizottsága, Tantó József vármegyei népművelési titkár szerkesztésében, III. évkönyvét jelentette meg „*Viharsarok napsütésben*“ címen. A mű nemcsak Békés vármegye népművelési tevékenységét tünteti fel. A műben foglalt cikkek „A parasztság lélektana“; „A magyar falu lelki, szellemi és erkölcsi arca“; „A magyar falu kívánsága“; „A falukutatás szerepe a népművelésben“; „A magyar népművelés története, szervezete, célkitűzései“; „A közigazgatás a népművelés szolgálatában“; „A szabadidő mozgalom története külföldön és hazánkban“; „Népművelés, szabadidő mozgalom, társadalomszervezés“; „Népművelés és szociálpolitika“; „Miről beszéljünk a népművelési előadásokon“; „Népművelés és az irredentizmus“; „Magyar dal a népművelés szolgálatában“; „Könyvtárak a népművelés szolgálatában“; „Tanító múzeum“; „Háziiparunk a népművelés szolgálatában“; A műkedvelő színjátszás feladatai“; „Új magyar szellemiség felé“; „A magyar iskolán kívüli népművelés (nemzetnevelés) summája“ gazdag, értékes tartalommal igazolják azt, hogy az iskolán kívüli népművelés ma már nem ötletszerű tevékenység, hanem céltudatos, állandó, folyamatos tevékenység az egységes nemzetnevelés keretében. A felsorolt értekezések örvendetesen gazdagítják népművelési irodalmunkat. Elismerésre méltó a szerkesztő mély ügyszeretete, amellyel ezeknek az értekezéseknek megjelenését elősegítette s elősegítette a népművelők lelkes táborának az önképzés lehetőségét.

A műben megjelent cikkek egyben kifejezésre juttatják a népművelés nagy szerepét az egységes nemzetnevelésben s ezt a sok munkaterületet, ahová a népművelésnek ma már el kell érnie. Egyben pedig megerősítik a népművelési törvény megalkotásának szükségességét, hogy ezt a nemzetszervező, nemzetmentő munkát végre megszabadítsuk a bizonytalanságtól és a sok gátló körülménytől.

A mű második része, a hivatalos rész Békés vármegye népművelési tevékenységét tükrözi vissza. Szemléltető grafikonokkal mutatja be a vármegye 18 évi áldásos munkásságát. A részleteket az egyes táblázatok tüntetik fel. Különösen érdekes a népművelési előadóról készített táblázat, amely tükörképben adja Békés vár-